

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
/ **Юрій ОСТАПЕЦЬ** /
«29» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
01 Освіта/Педагогіка
013 Початкова освіта
Початкова освіта
вибіркова
українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **013 Початкова освіта** освітньої програми «Початкова освіта».

Розробники: Попадич Олена Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 12 від « 28 » червня 2023 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

ЧН /проф. Ірина КОЗУБОВСЬКА/
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від « 29 » червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

Олена ПОПАДИЧ
(прізвище та ініціали)

© Попадич О. О., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3	3
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	6	6
	Лекції:	
	30	10
	Практичні (семінарські):	
	30	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Правове виховання дітей у початковій школі**» є розвиток правового мислення, правової свідомості та правової культури майбутніх вчителів початкових класів, підготовка учителя до формування правової компетентності учнів початкових класів та розвиток інтересу й позитивного ставлення студентів до правознавчих дисциплін, формування у студентів теоретичних знань і практичних умінь для здійснення правовиховної діяльності в початковій школі, ознайомлення студентів з нормативно-правовими документами щодо захисту прав дитини, набуття знань студентами про ознаки, функції, завдання та зміст правового виховання, сформувати правову компетентність майбутніх учителів початкової школи. Курс «**Правове виховання дітей у початковій школі**» передбачає забезпечення студентів систематизованими знаннями, педагогічними вміннями, збагачує фахову підготовку та стимулюватиме формування професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій і компетентностей. Робоча навчальна програма дисципліни «**Правове виховання дітей у початковій школі**» базується на нових концептуальних підходах до виховання дітей у національній системі освіти і побудована у відповідності з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді, у якій визначені сучасні теоретичні засади виховання.

Завдання вивчення дисципліни:

- засвоєння студентами системи знань про правове виховання і правову освіту дітей, зокрема знання про: риси, призначення, функції, принципи правового виховання; компоненти та чинники системи правової освіти населення в Україні; нормативно-правові основи регулювання, мету і завдання, суб'єктів, шляхи, способи та заходи реалізації правового виховання в початковій школі;
- вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду організації правової освіти; історичні традиції правового виховання та правової освіти в Україні;
- розвиток умінь у студентів аналізувати, систематизувати, узагальнювати теоретичний матеріал і інформацію про практику реалізації правового виховання;
- оволодіння методикою розробки навчально-методичних матеріалів, призначених для використання під час організації та проведення правоосвітніх заходів, формування відповідних практичних умінь і навичок, а саме: визначати групи (вікові, професійні, соціальні тощо) як суб'єктів правоосвітнього впливу; визначати зміст правової освіти залежно від групи таких суб'єктів;
- оволодіння сучасними технологіями і методиками правового виховання, зокрема, вміннями організовувати та проводити заходи з правової освіти населення, встановлювати ступінь їх ефективності;
- розвиток умінь здійснювати науковий пошук з проблематики курсу, виявляти і досліджувати актуальні проблеми теоретичного і практичного характеру, писати наукові тези / статті з актуальних питань даної проблематики.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних виявів насильства.

СК-13. Здатність працювати в полікультурному середовищі.

СК-14. Здатність працювати з проблемними дітьми, схильними до девіантної поведінки.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **«Правове виховання дітей у початковій школі»** є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 17 Теорія виховання

ОК 22 Методика виховної роботи у початковій школі

ОК 36 Педагогічна практика (позакласні виховні заходи)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми **«Початкова освіта»**, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	
ПРН 2	Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.
ПРН 15	Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм девіантної поведінки, дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.
ПРН 17	Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Правове виховання дітей у початковій школі»**:

Очікувані результати навчання	
ПРН 2	Знати теоретичні основи нормативно-правових документів щодо захисту прав дітей; володіти педагогічно-правовою компетентністю вчителя початкових класів, уміти реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ПРН 15	Знати теорію і практику правовиховної діяльності у початковій школі, уміти здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до протидії та попередження булінгу, різних виявів насильства.
ПРН 17	Уміти організовувати правову діяльність у початковій школі та оцінювати її результативність, уміти розробляти виховні заходи з різними видами ігор, колективних творчих справ та технологіями й методиками їхнього формування, уміти працювати з проблемними дітьми, схильними до девіантної поведінки.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни **«Правове виховання дітей у початковій школі»** є презентації на практичних (семінарських) заняттях результатів виконаних завдань та досліджень, презентацій-доповідей, виконання творчих завдань (есе), реферати, виконання модульних контрольних робіт, іспит.

Методи навчання: Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), наочні (ілюстрація, демонстрація тощо), практичні (вправи, навчально-продуктивна діяльність тощо), репродуктивний метод, метод проблемного навчання, самостійна робота студентів, розв'язування задач/творчих завдань, інтерактивні методи навчання, презентації, рольові ігри, банки візуального супроводу освітнього процесу, метод проєктів тощо.

Методи та форми дистанційного навчання: система Moodle; інтернетконференція Google Meet.

Технології навчання: інформаційно-комунікаційні, проєктні, інтерактивні, модульні, ігрові, співробітництва.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні презентації на практичних (семінарських) заняттях результатів виконаних завдань та досліджень, презентацій-доповідей, письмове виконання творчих завдань (есе), рефератів.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Особливості використання засобів діагностики та контролю за умов дистанційного навчання

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням корпоративної мережі Google Meet названі засоби, методи і форми визначаються за домовленістю зі студентським колективом і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відео-конференцій. Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять.

Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних занять, практичних занять, модульних контрольних робіт, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до гугл-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1-2	T3-4	T5	T6-7	T3	P	50	100
5	5	5	5	20	10		

T1, T2 ... – теми, T3 – творче завдання (есе), P – реферат

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T 8	T 9-10	T 11-12	T 13-14	T3	P	50	100
5	5	5	5	20	10		

T1, T2 ... – теми, T3 – творче завдання (есе), P – реферат

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	8	20	7	20
Творчі завдання (есе)	1	20	1	20
Реферат	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	11	100	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Під час семестру студенти вивчають два змістових модулі з дисципліни. Після виконання кожного змістового модуля здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції, або не в повному обсязі виконали програму практичних занять, до поточного модульного контролю не допускаються. Вони мають право на відпрацювання пропущених занять.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів.

Модульна робота 1 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Модульна робота 2 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав запропонований йому варіант завдання у повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав запропонований йому варіант завдання у повному обсязі, дав вичерпну відповідь на усі питання, проявив творчу самостійність, добре орієнтується у сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент проявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань.

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань із предмета, не реалізував завдання через загальну слабку орієнтацію у програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше ніж 50 %.

Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання активності під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи здійснюється у межах 50 балів за кожен із модулів:

- **має 20 балів** – опрацьовано увесь практичний (семінарський) матеріал (4 заняття за відповідний модуль по мах. 5 балів за кожне заняття);

- **має 20 балів** – підготовка індивідуального навчально-дослідного завдання згідно тем, передбачених програмою за відповідний модуль та його захист;

- **має 10 балів** – підготовка реферату згідно тем, передбачених програмою за відповідний модуль та його захист.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Теорії виховання» є іспит, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Правове виховання та правова культура як чинники розвитку української державності

Тема 1. «Правове виховання дітей у початковій школі» як навчальна дисципліна. Загальна характеристика, мета і завдання навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі». Вимоги до знань та умінь студентів. Місце і роль навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі» в системі підготовки кваліфікованого вчителя. Предмет навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі». Місце і роль навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі» в системі педагогічних навчальних дисциплін. Зв'язки навчальної дисципліни «Правове виховання дітей у початковій школі» з іншими суспільно-гуманітарними навчальними дисциплінами. Методологічні підходи до розуміння сутності та зміступравового виховання. Правове виховання як соціокультурний феномен.

Тема 2. Правова освіта дітей: поняття, значення, функції, принципи. Поняття правової освіти населення. Правова освіта та правове виховання: поняття та співвідношення. Правова освіта – безперервний процес цілеспрямованого формування правового мислення, правового світогляду, правової свідомості та правової культури особистості дитини, а також вчителя початкових класів з метою розвитку правових настанов, ціннісних орієнтацій, формування навичок і моделей правомірної поведінки. Ознаки правової освіти. Місце, роль та значення правової освіти населення в системі освіти в Україні та у процесі формування правової держави і громадянського суспільства. Функції правової освіти дітей: пізнавальна (когнітивна, евристична), ідеологічно-виховна, прогностична, регулятивна (нормативна), практико-прикладна, охоронна, профілактична, комунікативна. Принципи правової освіти дітей. Принципи правової освіти як нормативно-регулятивні основи, обумовлені закономірностями суспільного розвитку і механізму правового регулювання, вихідні положення, ідеї, які є орієнтирами, вимогами його здійснення, що визначають процеси формування правової свідомості, правової і професійної культури, законслухняності, правомірної поведінки та соціально-правової активності особи. Система принципів правової освіти (принципів її здійснення) як сукупність загальних та спеціальних (організаційно-функціональних) принципів. Соціалізація як головний чинник правового виховання.

Тема 3. Генеза вітчизняного правового виховання. Історичні традиції правового виховання в Україні. Правове виховання і правова освіта за часів Київської Русі. «Номоканон», церковні статuti князів Володимира Святославича та Ярослава Мудрого як джерела церковного права та

правового виховання. Книжково-освітня реформа Ярослава Мудрого. Вивчення юриспруденції за «Руською правдою» у палацових школах. Особливість правового виховання населення Київської Русі: поєднання двох традицій права – звичаєвого та писаного. Традиції правового виховання українського народу та козацька держава. Виховання законослухняних громадян як завдання правового виховання у XIX ст. Правове виховання та правова освіта за часів Української Народної Республіки, Гетьманату П. Скоропадського. Історичні традиції правового виховання в Україні.

Тема 4. Нормативно-правові основи організації та здійснення правового виховання в Україні. Система законодавства про правову освіту та правове виховання в Україні як сукупність міжнародних та регіональних актів, Законів України, підзаконних нормативно-правових актів, що закладають основи правового регулювання, організації та здійснення правової освіти населення в Україні. Міжнародні акти як складник системи законодавства про правову освіту населення в Україні. Рішення Міжнародної конференції з прав людини (Тегеран, 1968 р.). Рішення Генеральної Асамблеї ООН 1968 р. Рекомендації ЮНЕСКО (1974 р.) «Про освіту з міжнародного співробітництва та миру і освіти стосовно прав людини та основних свобод». Регіональні акти як складник системи законодавства про правове виховання в Україні. Декларація Ради Європи і програма виховання громадян в дусі демократії, заснованого на усвідомленні ними своїх прав та обов'язків від 07.05.1999 р. Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи № (78) 41 «Про навчання прав людини» від 1978 р. Декларація і програма виховання громадян в дусі демократії, заснованого на усвідомленні ними своїх прав і обов'язків Ради Європи від 07.05.1999 р. № 994.038. Резолюція Європейської конференції міністрів з проблем захисту прав людини (Рим, 3-4 листопада 2000 р.) «Про необхідність забезпечення державами-членами перекладу і широкого розповсюдження тексту Європейської конвенції з прав людини. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи урядам країн-членів: № (78) 8 від 2.03.1978 р. «Про юридичну допомогу та консультації»; № (81) 7 від 14.05.1981 р. «Про шляхи полегшення доступу до правосуддя»: № (85) 4 від 26.03.1985 р. «Про насильство в сім'ї»; № (85) 7 від 14.05.1985 р. «Про викладання та вивчення прав людини в школах»; № (85) 11 від 28.06.1985 р. «Про положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу»; № (93) 1 від 8.01.1993 р. «Про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення»; № (2002) 13 від 18.12.2002 р. «Про опублікування та розповсюдження тексту Європейської конвенції з прав людини і практики Європейського суду з прав людини»; № (2004) 4 від 12.05.2004 р. «Про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці»; Закони України як складник системи законодавства про правову освіту населення в Україні: Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР; «Про освіту» від 23.05.1991 р. № 1060-XII; «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 р. № 2628-III; «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 р. № 651-XIV; «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР; «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 р. № 1841-III; «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. Підзаконні нормативні акти як складник системи законодавства про правову освіту населення в Україні. Постанова Ради Міністрів УРСР «Про заходи щодо організації юридичного всеобучу в Українській РСР» від 29.06.1990 р. № 143. Постанова Ради Міністрів України «Про затвердження Програми правової освіти населення України» від 29.05.1995 р. № 366. Укази Президента України: «Про Національну програму правової освіти населення» від 18.11.2001 р. № 992/2001; «Про Всеукраїнський тиждень права» від 08.12.2008 р. № 1149/2008. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення» від 29.05.1995 р. № 366. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з проведення у 2014 році Всеукраїнського тижня права» від 10.09.2014 р. № 815-р. Накази Міністерства юстиції України: «Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги» від 21.09.2011 р. № 3047/5; «Про затвердження примірних програм здійснення органами юстиції перевірок стану правової освіти» від 11.03.2013 р. № 402/5; «Про затвердження Порядку проведення Міжнародного правничого конкурсу імені В. М. Корецького» від 28.10.2013 р. № 2241/5. Принципові засади правового виховання як цілісно системного процесу початкової школи.

Тема 5. Система правового виховання в Україні та в загальноосвітній школі. Система правового виховання як цілісність, сукупність певних компонентів, які у взаємодії та взаємозв'язках забезпечують виконання поставлених перед нею завдань та досягнення

запланованого результату. Наукові підходи до структурування системи виховання в Україні та в загальноосвітній школі. Структура системи виховання в загальноосвітній школі як сукупність таких інваріантних компонентів: суб'єкт-суб'єктного, цільового, змістового, організаційного, результативного. Суб'єкт-суб'єктний компонент системи виховання як результат взаємодії основних суб'єктів правового виховання. Суб'єкти, які забезпечують поширення правового виховання. Суб'єкти, котрі набувають правову освіту (суб'єкти правовиховного впливу). Цільовий компонент системи виховання як такий, що забезпечує її конкретне спрямування, відбиває ідеальні уявлення про бажані результати цього процесу в конкретних вимірах. Змістовий компонент системи виховання як такий, що опосередковує систему теоретичних знань та практичних умінь і навичок, ціннісних установок і ставлень, що засвоюються у процесі набуття освіти на основі інтеріоризації певних цінностей (загальнолюдських, правових, моральних). Організаційний компонент системи виховання в Україні та в загальноосвітній школі як сукупність нормативно-правових актів, які регулюють функціонування цієї освітньої системи, на основі яких здійснюється організація та проведення правоосвітніх заходів. Організаційний компонент системи виховання в Україні та в загальноосвітній школі як сукупність форм, методів, прийомів, засобів, як комплекс заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, технологій, посередництвом яких реалізується правове виховання та які забезпечують засвоєння її змісту і досягнення мети (запланованого результату). Результативний компонент системи виховання в Україні та в загальноосвітній школі як такий, що передбачає перевірку, оцінювання, оцінку і безпосередньо результати навчання. Його роль в освітній системі. Чинники зовнішнього середовища системи виховання в Україні та в загальноосвітній школі: соціально-економічний та соціокультурний (як визначальні чинники), політико-правовий, науковий, історико-генетичний, євроінтеграційний, педагогічний. Структура правовиховного процесу на тлі особливостей його предметної сфери.

Тема 6. Мета і завдання правового виховання в початковій школі. Мета і завдання правового виховання в початковій школі згідно з Національною програмою правової освіти населення. Формування високого рівня правової культури та правосвідомості учнів початкової школи, їх ціннісних орієнтирів та активної позиції як члена громадянського суспільства. Наукові підходи до визначення мети і завдань правового виховання в початковій школі (аналіз та узагальнення). Складники мети правового виховання в початковій школі, спрямованої на формування комплексу специфічних якостей особистості в правовій сфері життєдіяльності: формування і розвиток системи правових знань; формування і розвиток правових цінностей, переконань, мотивів правомірної поведінки; формування і розвиток навичок правомірної, соціально-активної поведінки. Чинники досягнення мети правової освіти населення в Україні. Певний рівень правової освіти особи як результат правової освіти. Компетентність особи у галузі права. Поняття та види правової компетентності. Основи організації та управління правовим вихованням в початковій школі.

Тема 7. Суб'єкти правового виховання в початковій школі. Суб'єкти правового виховання в початковій школі згідно з нормативними документами, зокрема Національною програмою правової освіти населення. Групи суб'єктів правового виховання в початковій школі. Суб'єкти управління правового виховання в початковій школі. Суб'єкти, які забезпечують поширення правового виховання. Суб'єкти, котрі набувають правове виховання (суб'єкти правовиховного впливу). Суб'єкти управління правового виховання в початковій школі. Держава як основний суб'єкт управління і контролю правового виховання. Заходи з управління та контролю правового виховання в початковій школі. Планування правоосвітньої роботи як один з етапів реалізації системного підходу до формування високого рівня правосвідомості правової культури учнів початкової школи. Розробка поточних і перспективних планів (програм). Інформаційне та методичне забезпечення правоосвітнього процесу. Координація дій суб'єктів управління, контролю та організації правового виховання в початковій школі. Суб'єкти, які забезпечують поширення правового виховання: органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; об'єднання громадян; навчальні та культурні заклади, їх мережа (вчителі загальноосвітніх шкіл, викладачі вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації); освітні заклади (факультети) та наукові установи, в яких здійснюється підготовка та підвищення кваліфікації викладачів юридичних дисциплін; наукові установи, діяльність яких спрямована на розвиток юридичної науки як основи для відбору та конструювання змісту правової освіти, розробки підручників та навчальних посібників; міжвідомчі координаційно-методичні ради з правової освіти населення; видавництва та

видавничі організацій; засоби масової інформації; професійні юристи; громадяни; мережа закладів, установ, які здійснюють правоосвітні заходи. Підгрупи суб'єктів, які забезпечують поширення правового виховання. Суб'єкти, для яких проведення правової освіти є основним напрямком діяльності, основною функцією (вищі юридичні заклади, юридичні факультети університетів тощо). Суб'єкти, які проводять правоосвітні заходи як один з напрямків їх діяльності (органи юстиції, прокуратура, адвокатура, МВС тощо). Соціальний контроль за правовим вихованням в сучасних умовах.

Модуль 2. Концептуальні аспекти організації правового виховання.

Тема 8. Організація правового виховання в Україні та в початковій школі. Етапи реалізації правового виховання: надання правової освіти в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах, закладах післядипломної освіти. Напрями реалізації правового виховання: правова освіта і виховання дітей; правова освіта депутатського корпусу всіх рівнів; правова освіта працівників органів виконавчої влади на місцях; правова освіта працівників органів управління громадських організацій; правова освіта посадових осіб комерційних корпорацій, асоціацій, міжгалузевих, регіональних та інших об'єднань; правова освіта правопорушників у місцях позбавлення волі; методичне забезпечення правової освіти.

Тема 9. Особливості правової освіти і правового виховання в інших державах. Особливості правової освіти і правового виховання в США. Правове виховання учнівської молоді шляхом викладання курсів, головним завданням яких є формування громадянського просвітництва (civilliteracy). Особливості правової освіти і правового виховання в Японії. Соціальні чинники, що впливають на законослухняність японців, їх високу правову культуру: високий рівень соціально-економічного розвитку країни; демократичні умови життя суспільства; загальний рівень культури населення; групово-корпоративна система цінностей як складник суспільного ладу; високий рівень самодисципліни японців. Місце і роль у громадській свідомості японців ідеї права як універсального регулятора суспільних відносин, засобу забезпечення соціального консенсусу, досягнення високих економічних показників, розвитку політичної демократії. Первинна соціалізація людини в Японії. Молодіжні групи як суб'єкти правового виховання. Роль у правовиховній діяльності кримінальної політики держави як засобу стримування злочинності за допомогою інтеграції соціальних та правових засобів боротьби з нею, поєднання формального і неформального, традиційного, соціального контролю за поведінкою громадян, створення загальнонаціональної системи захисту соціальних цінностей від злочинності з активною участю всього населення. Суб'єкти правового виховання і кримінальної політики в Японії: державні й адміністративні органи, правоохоронні органи (поліція, прокуратура, суди, пенітенціарні установи, служби захисного нагляду), громадські організації. Сутність, місце, роль у правовиховній діяльності превентивної діяльності поліції, діяльності судів, прокуратури тощо. Громадянсько-правове виховання в країнах Європи. Європейська ментальність як основа західної правової культури та правового виховання. Сучасна європейська система громадянсько-правового виховання; європейська програма «Освіта для виховання демократичної громадянськості». Релігійні організації як чинник правового виховання. Правовиховний потенціал західного кінематографа (Фестиваль HumanRightsFilmNetwork). Громадянсько-правове виховання у Франції. Виховання в дусі миру у Німеччині.

Тема 10. Зміст правового виховання в початковій школі. Правове виховання в початковій школі як єдина загальношкільна система вивчення права та законодавства, теорії та практики їх реалізації, що полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття учнями обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації учнями своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків. Галузі реалізації правового виховання в початковій школі: захист прав дітей; поширення правових знань серед учнівської молоді. Зміст правового виховання як сукупність правових знань, умінь, навичок та ставлень. Девіантна поведінка як об'єкт правовиховного впливу.

Тема 11. Система заходів з правового виховання в початковій школі. Розширення мережі правової літератури в шкільній бібліотеці, збільшення кількості друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації правового спрямування; систематичне інформування батьків учнів про

національне законодавство; створення загальних і навчальних телевізійних та радіомовних каналів у школі, запровадження сторінок, рубрик та інших популярних форм надання правової інформації; проведення органами лекторіїв, кінолекторіїв, виставок друкованої продукції правового спрямування, зустрічей з фахівцями-юристами, читацьких конференцій тощо.

Тема 12. Методи, прийоми та форми організації правового виховання в початковій школі. Методи правового виховання в початковій школі. Підходи до класифікацій методів правового виховання в початковій школі. Структура методів правового виховання в початковій школі. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності особистості. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні. Прийоми педагогічного впливу. Вимоги до використання методів правового виховання в початковій школі. Вибір методів виховання. Засоби правового виховання в початковій школі. Форми організації правового виховання в початковій школі.

Тема 13. Основні етапи роботи з батьками школярів щодо правового виховання учнів. Форми взаємодії педагогів та батьків. Батьківські збори. Лекторій. Педагогічний практикум. Педагогічні умови правового виховання дітей у сім'ї. Особистий приклад правової поведінки батьків. Правова культура батьків. Участь громадськості у правовому вихованні дітей.

Тема 14. Планування правовиховної роботи в початковій школі. Діагностика правової вихованості. План правовиховної роботи в початковій школі. Мета планування. Педагогічні вимоги до плану правовиховної роботи. Технологія планування правовиховної роботи. Етапи: діагностичний, прогностичний, орієнтаційно-пошуковий, структурно-змістовий, конструктивно-операційний, контрольний-оцінний. Формальний план. Традиційний план. Випадковий план. Механічне планування. Форми залучення педагогів до розробки плану правовиховної роботи на новий навчальний рік. Залучення батьків до планування правовиховної роботи. Форми залучення учнів до планування. Орієнтовні вимоги до плану правовиховної роботи. Поняття, зміст і основні функції діагностики правової вихованості. Об'єкти діагностики правової вихованості. Структура діагностичного дослідження. Сутність, зміст основних принципів діагностичного дослідження педагогічних явищ. Рівні діагностики правової вихованості. Організаційні вимоги до проведення діагностики правової вихованості. Використання тестів при діагностиці учнів в початковій школі. Вимоги до тестів у початковій школі. Значення діагностики правової вихованості в початковій школі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
4-й семестр						
Модуль 1. Правове виховання та правова культура як чинники розвитку української державності						
Тема 1. Правове виховання дітей у початковій школі.	9	2	2			5
Тема 2. Правова освіта дітей: поняття, значення, функції, принципи.	9	2	2			5
Тема 3. Генеза вітчизняного правового виховання.	9	2	2			5
Тема 4. Нормативно-правові основи організації та здійснення правового виховання в Україні.	9	2	2			5
Тема 5. Система правового виховання в Україні та в загальноосвітній школі.	9	2	2			5

Тема 6. Мета і завдання правового виховання в початковій школі.	6	2	2			2
Тема 7. Суб'єкти правового виховання в початковій школі	7	2	4			3
Модульна контрольна робота	2					
Разом за модуль	60	14	16			30
Модуль 2. Концептуальні аспекти організації правового виховання						
Тема 8. Організація правового виховання в Україні та в початковій школі.	9	2	2			5
Тема 9. Особливості правової освіти і правового виховання в інших державах.	9	2	2			5
Тема 10. Зміст правового виховання в початковій школі.	9	2	2			5
Тема 11. Система заходів з правового виховання в початковій школі.	9	2	2			5
Тема 12. Методи, прийоми та форми організації правового виховання в початковій школі.	9	4	2			5
Тема 13. Основні етапи роботи з батьками школярів щодо правового виховання учнів.	6	2	2			2
Тема 14. Планування правовиховної роботи в початковій школі. Діагностика правової вихованості.	7	2	2			3
Модульна контрольна робота	2					
Разом за модуль	60	16	14			30
Разом за семестр	120	30	30			60

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
6-й семестр						
Модуль 1. Правове виховання та правова культура як чинники розвитку української державності						
Тема 1. Правове виховання дітей у початковій школі	12	2	2			10
Тема 2. Методи впливу на свідомість та почуття молодших школярів.	10					10
Тема 3. Генеза вітчизняного правового виховання.	12					10
Тема 4. Нормативно-правові основи організації та здійснення правового виховання в Україні.	7	2				5
Тема 5. Система правового виховання в Україні та в загальноосвітній школі.	5					5
Тема 6. Мета і завдання правового виховання в початковій школі.	7		2			5
Тема 7. Суб'єкти правового виховання в початковій школі	7	2				5
Разом за модуль	60	6	4			50
Модуль 2. Концептуальні аспекти організації правового виховання						
Тема 8. Організація правового виховання в Україні	10		2			10

та в початковій школі.						
Тема 9. Особливості правової освіти і правового виховання в інших державах.	12					10
Тема 10. Зміст правового виховання в початковій школі.	14	2				10
Тема 11. Система заходів з правового виховання в початковій школі.	5					5
Тема 12. Методи, прийоми та форми організації правового виховання в початковій школі.	5		2			5
Тема 13. Основні етапи роботи з батьками школярів щодо правового виховання учнів.	7	2				5
Тема 14. Планування правовиховної роботи в початковій школі. Діагностика правової вихованості.	7					7
Разом за модуль	60	4	4			52
Разом за семестр	120	10	8			102

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1. Правове виховання та правова культура як чинники розвитку української державності			
1	Тема 1. Правове виховання дітей у початковій школі	2	2
2	Тема 2. Правова освіта дітей: поняття, значення, функції, принципи.	2	
3	Тема 3. Генеза вітчизняного правового виховання.	2	
4	Тема 4. Нормативно-правові основи організації та здійснення правового виховання в Україні.	2	
5	Тема 5. Система правового виховання в Україні та в загальноосвітній школі.	2	
6	Тема 6. Мета і завдання правового виховання в початковій школі.	2	2
7	Тема 7. Суб'єкти правового виховання в початковій школі	2	
Модуль 2. Концептуальні аспекти організації правового виховання			
8	Тема 8. Організація правового виховання в Україні та в початковій школі.	2	2
9	Тема 9. Особливості правової освіти і правового виховання в інших державах.	2	
10	Тема 10. Зміст правового виховання в початковій школі.	2	
11	Тема 11. Система заходів з правового виховання в початковій школі.	2	
12	Тема 12. Методи, прийоми та форми організації правового виховання в початковій школі.	4	2
13	Тема 13. Основні етапи роботи з батьками школярів щодо правового виховання учнів.	2	
14	Тема 14. Планування правовиховної роботи в початковій школі. Діагностика правової вихованості.	2	
Разом		30	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Користуючись рекомендованою літературою і нормативними матеріалами, опрацювати та законспектувати такі питання: Поняття правосвідомості. Її роль у суспільному житті.	3	5
2.	Користуючись рекомендованою літературою і нормативними матеріалами, опрацювати та законспектувати такі питання: Структура та види правосвідомості.	3	5
3.	Користуючись рекомендованою літературою і нормативними матеріалами, опрацювати та законспектувати такі питання: Правова культура: поняття, риси, структура та функції.	3	6
4.	Користуючись рекомендованою літературою і нормативними матеріалами, опрацювати та законспектувати такі питання: Поняття правового виховання. Його форми та методи.	3	6
5.	Підготувати доповідь на тему: «Форми правової роботи з населенням в Україні».	3	5
6.	Підготувати доповідь на тему: «Правова освіта як метод правового виховання».	3	5
7.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Які, на Вашу думку, чинники впливають на формування правосвідомості суспільства і особи?»	3	5
8.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: Чи згодні Ви з думкою французького юриста Ж.Карбон'є: “Якщо людина наділена розвинутою правосвідомістю, то чи потрібна їй інформація про закон? При такій правосвідомості громадянин зможе зрозуміти, що є законним ?»	3	5
9.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Дайте характеристику правової культури сучасного українського суспільства».	3	5
10.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Які, на Вашу думку, причини поширення правого нігілізму у свідомості українського суспільства? Вкажіть основні методи профілактики правового нігілізму. Який з них найбільш ефективний? Чому? Своєю відповідь підтвердіть прикладами».	3	5
11.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Наведіть конкретні приклади форм правової роботи з населенням, використовуючи при цьому нормативні акти, матеріали засобів масової інформації».	3	5
12.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «У чому сутність функцій правової культури?».	3	5
13.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Щоб бути вільним, необхідно	3	5

	підкорятися законам». Поясніть цю думку, що належить стародавньому римському політичному діячеві, оратору й філософу Марку Туллію Ціцерону».		
14.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що: «демократія без законності – річ неймовірна, оскільки законність – це принцип, глибинна суть якого полягає у рівності всіх перед законом». Відповідь дайте у письмовій формі».	3	5
15.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Назвіть види юридичних гарантій законності та правопорядку в незалежній Україні. Відповідь дайте у письмовій формі».	3	5
16.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Що слід розуміти під правовою культурою вчителя початкової школи».	3	5
17.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «Наведіть конкретні приклади нормативно-правових актів, спрямованих на зміцнення законності та правопорядку в нашій державі».	3	5
18.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «У чому полягає сутність принципів: верховенство закону; законності; рівність усіх перед законом. Обґрунтуйте свою відповідь».	3	5
19.	Використовуючи доступну довідкову літературу і нормативні матеріали, підготувати письмову роботу (до 2-х стор.) в якій охарактеризувати основні вимоги і принципи законності.	3	5
20.	На основі вивчення тематичного матеріалу проаналізувати вищенаведені твердження та підготувати письмові аргументовані відповіді на такі питання: «У якому структурному елементі Конституції України йдеться про відповідальність в широкому розумінні цього слова?».	3	5
	Разом	60	102

6.5. Індивідуальні завдання

Творчі завдання (есе) (max. – 20 б.)

1. Яке визначення поняття «дитина» містить Закон України «Про охорону дитинства»?
2. Яких заходів вживає держава щодо охорони дитинства?
3. Розкрийте зміст права дитини на життя.
4. Які державні органи протидіють жорстокому поводженню з дитиною?
5. Розкрийте зміст права дитини на проживання в сім'ї.
6. Охарактеризуйте зміст права дитини на освіту.
7. Які пільги надає держава для багатодітних сімей?
8. Назвіть, до яких форм дитячої праці забороняється залучати дітей?
9. Розкрийте особливості усиновлення дітей.
10. Поясніть різницю між опікою та піклуванням.
11. Яких заходів вживає держава щодо забезпечення захисту дітей-біженців та дітей, які потребують додаткового або тимчасового захисту на території України.

12. Яку допомогу дітям з інвалідністю та дітям з вадами розумового або фізичного розвитку надає держава?
13. Яку відповідальність несуть особи за порушення законодавства про охорону дитинства?
14. Хто є учасниками освітнього процесу у початковій школі?
15. Які права гарантовані державою має дитина?
16. Назвіть повноваження та завдання органів управління.
17. Якими нормативно-правовими документи повинні керуватись заклади початкової освіти у своїй роботі?
18. Яких знань по правовому вихованню мають набути вихованці початкової школи?
19. Чому бесіда з дітьми є одна з найскладніших форм правовиховної роботи?
20. Назвіть засоби і методи правовиховної роботи з дітьми у початковій школі.

Теми рефератів (max. – 10 б.)

1. Наведіть приклади реалізації норм права через правовідносини (розрізняють дві форми реалізації норм права через правовідносини (два типи): договірні, адміністративні).
2. Коли реалізується норма права, що містить заборону будь-яких дій без створення правовідносин? Відповідь аргументуйте, посилаючись на конкретні приклади.
3. Складіть ігру-вправу, в якій дітям пропонується розв'язати ситуації з певним морально-правовим змістом.
4. Складіть дидактичну гру, наприклад, «Порівняй героїв казок», «Яке право порушено», «Що добре, а що погано», «Східці правди (доброти, ввічливості)».
5. Придумайте сюжет, коли казкові герої змінюють свою поведінку, і їхні вчинки вже не завдають болю, кривди, зневаги іншим.
6. Підготуйте морально-етичну бесіду на тему: «Правила доброти».
7. Підготуйте бесіду на тему: «Наші обов'язки».
8. Підготуйте морально-етичну бесіду на тему: «Правила чесності».
9. Підготуйте бесіду на тему: «Добрі та погані вчинки».
10. Підготуйте бесіду з батьками на одну з таких тем: «Виховання дітей – спільна справа батьків і педагогів», «Роль сім'ї у розвитку особистості дитини», «Дотримання прав дитини. Обов'язки батьків. Конвенція ООН про права дитини», «Вікові особливості дошкільника», «Етика стосунків у сім'ї», «Типові помилки у сімейному вихованні», «Культура спілкування», «Наскільки самостійна ваша дитина», «Щаслива сім'я. Яка вона?».

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійна та інтерактивна дошки.

Обладнання: проєктор, ноутбук.

Програмне забезпечення: Google Meet, Moodle (Modular Object Oriented Digital Learning Environment), інтерактивні засоби (електронна пошта, комп'ютерні комунікації та відеоконференції).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Попадич О. О. Теорія виховання : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. студентів спеціальності «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 100 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38746> (дата звернення: 15.06.2023).
2. Попадич О. О. Методичні рекомендації проходження педагогічної практики (Позакласні виховні заходи) студентів спеціальності Початкова освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 24 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38836> (дата звернення: 15.06.2023).

3. Попадич О. О. Організація управлінської діяльності як засіб педагогічно-правової підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. С. 71–79. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/36908> (дата звернення: 15.06.2023).
4. Попадич О. О. Формування правових знань молодших школярів засобами масової інформації та науково-популярної літератури. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, Т. 2. 2019. С. 73–76. URL: www.innovpedagogy.od.ua. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/31285> (дата звернення: 15.06.2023).
5. Попадич О. О. Підготовка вчителя до формування правових знань учнів початкових класів засобами інноваційно-творчої діяльності. *Освіта і наука*. 2020. Вип. 1 (28). 2020. С. 119–124. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/31297> (дата звернення: 15.06.2023).
6. Попадич О. О. Комплексне використання на уроці інтегрованого курсу «Я досліджую світ» методів навчання, спрямованих на формування в учнів правової компетентності. *Virtus : Scientific Journal*. 2021. №. 51. Р. 63–67. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/36905> (дата звернення: 15.06.2023).
7. Попадич О. О. Підготовка вчителя до формування правових знань учнів початкових класів щодо безпечної поведінки в інтернеті. *An integradet approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary: proceedings of the I International scientific and practical conference* (Viena, February 19,2021). Viena, 2021. С. 422-424. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/36901> (дата звернення: 15.06.2023).
8. Попадич О. О. Педагогічні умови правового виховання майбутніх фахівців комп'ютерної галузі (Дис.... к. пед. наук за спеціальністю 13.00.07). Уманський державний педагогічний ун-тет ім. Павла Тичини. Умань, 2014. 283 с.
9. Попадич О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи (Дис.... д. пед. наук за спеціальністю 13.00.04). Хмельн. нац. ун-тет. Хмельницький, 2021. 598 с.
10. Reshetnyak, V., Popadych, O., Korchakova, N., Shyshova, O., Shulzhenko, D., & Sichka, V. (2022). Innovations in Primary Education: Neuropsychological Aspect. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(1), 173-187. URL: <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/275> <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45579> (дата звернення: 15.06.2023).
11. Nataliia Bakhmat, Olena Popadych, Larysa Derkach, Marianna Shvardak, Mykola Lukashchuk, Viktor Romanenko. Using Information Technologies to Train Today Teachers in the Educational Environment. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională* 2022, Volume 14, Issue 2, pages: 479-499| URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.2/591> Submitted: August 27th, 2021 | Accepted for publication: February 14th, 2022 <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45580> (дата звернення: 15.06.2023).
12. Tetiana Zaporozhchenko, Olena Fonariuk, Snizhana Kliuieva, Nataliia Ashikhmina, Olha Kanibolotska Distance Education on the Basis of Innovative Technologies. *Problems of the Primary School Teacher Training in Ukraine. Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2022, Volume 14, Issue 2, pages: 102-117| <https://doi.org/10.18662/rrem/14.2/569>. Submitted: August 4th, 2021 | Accepted for publication: April 7th, 2022. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45581> (дата звернення: 15.06.2023).
13. Маценко Л. М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 319 с. URL: http://dglb.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6197/1/Маценко_Теорія%20і%20методика%20виховання.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
14. Ковальчук В. Теорія і практика виховання. Методичні рекомендації до семінарських занять /для студентів спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія). Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 50 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/36144/1/Ковальчук_Метод_матеріали%20з%20ТiПВих_2023.pdf (дата звернення: 15.06.2023).

15. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.06.2023).
16. Закон України №2145-VIII від 05.09.2017 «Про освіту». URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=5895> (дата звернення: 15.06.2023).
17. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%83%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83#Text> (дата звернення: 15.06.2023).
18. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8E%20%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%BC%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B4%D1%96%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96#Text> (дата звернення: 15.06.2023).
19. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2342-15#Text> (дата звернення: 20.06.2023).
20. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2023).
21. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» <https://kr-admin.gov.ua/mol/molod/33.pdf> (дата звернення: 20.06.2023).
22. Закон України «Про охорону дитинства» <http://school57.edu.kh.ua/Files/downloads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%83%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2026.04.pdf> (дата звернення: 20.06.2023).
23. Закон України "Про протидію торгівлі людьми" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 20.06.2023).
24. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 20.06.2023).

Укази Президента України:

25. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року
26. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні
27. Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей
28. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року
29. Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні
30. Про Комісію з питань попередження катувань
31. Про Уповноваженого Президента України з прав дитини
32. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні
33. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей
34. Про додаткові заходи щодо захисту прав та законних інтересів дітей
35. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей
36. «Про затвердження Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року"
37. «Про Національну програму правової освіти населення» від 18.10.2001 р. № 992/2001.

38. «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» від 13.05.2019 №286/2019.
39. «Про День Гідності та Свободи» від 13.11.2014 № 872.
40. «Про День Соборності України» від 13.11.2014 № 871.
41. «Про День захисника України» від 14.10.2014 № 806.
42. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. № 2657-VIII.
43. Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. № 2657- VIII (лист МОН від 29.01.2019 № 1/19-881).
44. Методичний посібник «Кодекс безпечного освітнього середовища».
45. Методичні рекомендації щодо формування у дітей та молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини, адресовані усім фахівцям, які працюють з дітьми та молоддю (лист МОН від 18.05.2018 № 1/11-5480).
46. Методичні рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами.
47. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (Наказ МОН України від 29.07.2019 №1038 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641»)
48. Лист Міністерства освіти і науки України від 13.04.2020 року №1/9-207 «Роз'яснення щодо застосування наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1646»
49. Лист Міністерства освіти і науки України від 20.07.2020 року №1/9-385 «Деякі питання організації виховного процесу у 2020-2021 навчальному році щодо формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок»
50. Лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2020 року №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькування)»
51. Лист Міністерства освіти і науки України від 27.08.2020 року №1/9-483 «Щодо проведення першого уроку в закладах загальної середньої освіти»
52. Досліджуємо права дітей: Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини (ОДГ/ ОПЛ): Серія уроків для 1–9 класів / Р. Голлоб, П. Крапф. / Пер. з англ. та адапт. В. В. Полторака; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. К. : Основа, 2016. Т. 5. 100 с.
53. Іваній О. М. Правова підготовка як умова високого професіоналізму вчителів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2014. № 1 (35). С. 326–333.

Додаткова література

1. Попадич О.О. Методика виховної роботи у початковій школі: Методичні матеріали для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності Початкова освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. 52 с.
2. О. Попадич, І. Козубовська, Т. Атрощенко. Формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи в полікультурному середовищі (методичні рекомендації). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 31 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39062> (дата звернення: 15.06.2023).
3. О. Попадич, І. Козубовська, Н. Сойма. Організація соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими дітьми: зарубіжний досвід (методичні рекомендації). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 31 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39061> (дата звернення: 15.06.2023).
4. Попадич О. О. Особливості проходження педагогічної практики майбутніми вчителями початкової школи в умовах дистанційного навчання. Scientific and pedagogical internship «Traditional education and technological challenges in teaching pedagogical and psychological disciplines in the EU countries» : Internship proceedings. May 16 – June 26, 2022. Wloclawek, 2022. P. 47-51.
5. Козубовська І.В., Попадич О.О. Соціально-правовий захист дітей, позбавлених батьківського піклування : зарубіжний досвід. Методичні рекомендації для студентів дошкільної і початкової освіти. Навчально-методичне видання. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», вид-во «Говерла», 2021. 27 с.

6. Попадич О.О. Методика виховної роботи у початковій школі: Методичні матеріали для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності Початкова освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. 52 с.
7. О. Попадич, І. Козубовська, Т. Атрощенко. Формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи в полікультурному середовищі (методичні рекомендації). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 31 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39062> (дата звернення: 15.06.2023).
8. О. Попадич, І. Козубовська, Н. Сойма. Організація соціально-педагогічної роботи з дезадаптованими дітьми: зарубіжний досвід (методичні рекомендації). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 31 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39061> (дата звернення: 15.06.2023).
9. Попадич О. О. Особливості проходження педагогічної практики майбутніми вчителями початкової школи в умовах дистанційного навчання. Scientific and pedagogical internship «Traditional education and technological challenges in teaching pedagogical and psychological disciplines in the EU countries»: Internship proceedings. May 16 – June 26, 2022. Wloclawek, 2022. P. 47-51.
10. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 14.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 27.06.2023 р.). (дата звернення: 15.06.2023).
11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 27.06.2023 р.).
12. Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: https://vnmu.edu.ua/downloads/other/konc_rov_dystan_osv.pdf (дата звернення: 27.06.2023 р.).
13. Положення про дистанційне навчання (зі змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки № 466 від 25.04.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 27.06.2023 р.).
14. Концепції Державної цільової програми впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1722-2010-p#Text> (дата звернення: 27.06.2023 р.).
15. Закон України «Про освіту» / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. 2017. № 78. С. 7. Стаття 2392, код акта 87438/2017.
16. Національна доктрина розвитку освіти. *Офіційний вісник України*. 2002. № 16.
17. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
18. Концепція нової української школи: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р (від 14 грудня 2016 р.). URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>
19. Бакланова Н. М. Формування правової компетентності майбутніх учителів Освітнологічний дискурс. 2016. № 2 (14). С. 115–124.
20. Власенко О. М. Диференційований підхід в освітньому процесі як педагогічна умова формування громадянської спрямованості школярів. Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 16 травня 2018 р., м. Київ. Київ: Інститут педагогіки, 2018. С. 115–119.
21. Грицько В. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування економічно-правової культури молодших школярів. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. 2017. Випуск 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapped_2017_6_5.
22. Грицько В. В. Проблема диференціації навчання у процесі формування правової культури молодших школярів. Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 16 травня 2018 р., м. Київ. Київ: Інститут педагогіки, 2018. С. 125–128.
23. Грицько В. Компендіум основних понять: стислий виклад засад формування нормативно-правової компетентності майбутніх учителів початкової школи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. Вип. 64. С. 61-64.
24. Грищенко Л. В. Обґрунтування моделі формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжі.

Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. праць. Харків ТОВ «Видавництво НТМТ» 2017. № 3 (83). С. 19-30.

25. Дем'яненко А. Умови формування правової свідомості в підлітків у процесі роботи громадського об'єднання. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 2017. № 2. С. 203–208.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний репозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/password-login;jsessionid=07D02C747F9258A875207EC98113F199#null> (дата звернення: 14.06.2023).
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>. (дата звернення: 15.06.2023).
3. Наказ Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах від 29.07.2019 URL: <http://osvita.ua/legislation/other/5397/>, (дата звернення: 15.06.2023).
4. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>. (дата звернення: 14.06.2023).
5. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.06.2023).
6. Про основні орієнтири виховання учнів 1–11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/. (дата звернення: 15.06.2023).
7. Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04> (дата звернення: 15.06.2023).
8. Педагогіка. URL: <https://pedagogika.at.ua> (дата звернення: 15.06.2023).
9. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення: 15.06.2023).
10. Словник-хрестоматія педагогічних понять. Загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика, школознавство. URL: <https://ukrreferat.com/chapters/pedagogika/slovník-hrestomatiya-pedagogichnih-ponyat-zagalni-osnovi-pedagogiki-teoriya-vihovannya-didaktika-shkoloznnavstvo.html> (дата звернення: 15.06.2023).
11. Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com> (дата звернення: 15.06.2023).